

ANALÝZA PROGRAMU ANTIVIRUS: A, A+, B

Manažerské shrnutí

Program Antivirus na ochranu zaměstnanosti a pomoc ekonomice během pandemie byl **NEJÚSPĚŠNĚJŠÍM VLÁDNÍM PROGRAMEM**, který ochránil zdraví ekonomiky v době, kdy přísná opatření chránila zdraví lidí.

Hlavním cílem programu byla **OCHRANA PRACOVNÍCH MÍST** i hospodářství před růstem nezaměstnanosti a s ní spojených negativních střednědobých a dlouhodobých dopadů. Díky rychlé podpoře se podařilo vstřebat negativní ekonomický šok, který se tak neprojevil v razantním nárůstu nezaměstnaných.

ZA JEDINÝ MĚSÍC OD PRVNÍHO POTVRZENÉHO PŘÍPADU onemocnění COVID-19 na území ČR (1. 3. 2020) se podařilo připravit plošnou a účinnou podporu zaměstnanosti včetně technického zabezpečení a webové aplikace pro přijímání žádostí. A to i přesto, že v Česku neexistoval precedent k programu částečné zaměstnanosti a takto masivní podpory v oblasti zaměstnanosti.

Důležitost **UDRŽENÍ NÍZKÉ NEZAMĚSTNANOSTI** spočívala v předcházení sociálních dopadů v případě ztráty zaměstnání. Podporou zaměstnanosti byly rovněž zachované vazby mezi zaměstnanci a zaměstnavateli, jejichž přetrhání by mělo dlouhodobé negativní dopady na hospodářský vývoj. V případě, že by Program Antivirus neexistoval a zaměstnavatelé by propustili jen polovinu podpořených zaměstnanců, pak by podíl nezaměstnaných překonal 10% hranici. Počet uchazečů o zaměstnání by tak byl nejvyšší v historii ČR.

Nakonec se jednalo o **EFEKTIVNÍ PODPORU EKONOMIKY**, neboť vládní pomoc cílila více na ohroženější zaměstnance na pracovním trhu, a to v nejzasaženějších sektorech ekonomiky. Univerzálnost programu umožňovala flexibilně reagovat na potřeby v různých odvětvích a díky průběžnému vyplácení podpory, administrativní jednoduchosti i online komunikaci se pomoc dostávala firmám včas.

CÍL OCHRANY PRACUJÍCÍCH SE PODAŘILO SPLNIT, neboť pouze mírný nárůst nezaměstnanosti zdaleka neodpovídal enormnímu ekonomickému poklesu, který se tak neprojevil na kondici trhu práce. V Česku je díky programu Antivirus nadále nejnižší míra nezaměstnanosti v Evropské unii (2,8 % oproti evropskému průměru na 7,1 %).

Od poloviny března 2020 byla vyplacena **CELKOVÁ PODPORA VE VÝŠI 50 MLN. Kč** rozdělená na 11 mld. Kč v programu Antivirus A, 18 mld. Kč v režimu Antivirus B a 21 mld. v režimu Antivirus A+.

Celkem bylo podpořeno 1 073 133 zaměstnanců. Program tak **POMOHL UDRŽET PRACOVNÍ MÍSTO VÍCE NEŽ KAŽDÉMU 3. ZAMĚSTNANCI V SOUKROMÉ SFÉŘE**. U průměrného podpořeného zaměstnance program přispěl na více než čtyři jeho měsíční výplaty.

Počet podpořených zaměstnanců i podniků, a tedy i **CELKOVÁ VÝŠE PODPORY PRUŽNĚ REAGOVALA NA UZAVÍRÁNÍ EKONOMIKY**. Podpora se zvyšovala při uzavírání ekonomiky a obratem klesala při jejím otevírání, čímž bylo efektivně pracováno s veřejnou podporou bez nebezpečného škrcení v době, kdy byla pomoc nejvíce třeba.

Omezení ekonomiky nebyla plošná, ale v závislosti na vývoji a šíření epidemie cílila na konkrétní sektory ekonomiky. Od toho se odvíjelo i cílení programu: **NEJVĚTŠÍ POMOC SMĚŘOVALA DO SEKTORŮ OBCHODU (23 %), POHOSTINSTVÍ A UBYTOVÁNÍ (20 %) A ZPRACOVATELSKÉHO PRŮMYSLU (17 %)**.

Program Antivirus dokázal zachránit pracovní místa v době, kdy byly nejvíce ohrožené. Díky tomu se nyní můžeme místo boje s potenciálně až dvojnásobnou nezaměstnaností soustředit na rozvoj ekonomiky s vyšší přidanou hodnotou a růst mezd.

Historie a základní charakteristiky

- **Za jeden měsíc od prvního potvrzeného případu onemocnění COVID-19 na území ČR (1. 3. 2020)** se podařilo připravit plošnou a účinnou podporu zaměstnanosti včetně technického zabezpečení a webové aplikace pro přijímání žádostí.
- A to i přesto, že v Česku **neexistoval precedent** k programu částečné zaměstnanosti a takto masivní podpory v oblasti zaměstnanosti.
- Program Antivirus tak dokázal reagovat již na první ochranná opatření omezující činnost zaměstnavatelů. Datum uznatelnosti nákladů byl stanoven od 12. března 2020 s tím, že žádosti bylo možné podávat od 6. dubna 2020. Vláda program schválila 31. března 2020.
- Původně mohli zaměstnavatelé čerpat příspěvek ve dvou režimech – **A a B**.
- Na základě vývoje epidemiologické situace byl od 1. října 2020 spuštěn i **režim A+**.

Přehled režimů programu Antivirus

Režim	Účel	Podpora
Režim A	financování náhrady mzdy v případě karantény zaměstnance a v případě uzavření či omezení provozu krizovými či mimořádnými opatřeními vlády	80 % z vyplacené mzdy vč. odvodů, maximálně 39 000 Kč měsíčně na zaměstnance.
Režim B	financování náhrady mzdy v případě omezení odbytu či výpadku výrobních vstupů	60 % vyplacených náhrad mezd vč. povinných odvodů, maximálně 29 000 Kč měsíčně na zaměstnance.
Režim A+	financování náhrady mzdy v případě uzavření či omezení provozu; na rozdíl od režimu A kryl zaměstnavatelům 100 % nákladů	100 % z vyplacené náhrady mzdy vč. odvodů, maximálně 50 000 Kč měsíčně na zaměstnance.

- **Všechny režimy byly postupně prodlužovány až do 31. května 2021** s výjimkou části režimu A určené na krytí náhrad mezd v případě karantén, která byla prodloužena až do 31. října 2021.
- Příspěvek byl vyplácen na základě měsíčního vyúčtování, které zaměstnavatel předložil Úřadu práce ČR. Podle podmínek dohody uzavřené mezi zaměstnavatelem a Úřadem práce ČR musel být příspěvek poskytnut nejpozději do 30 kalendářních dnů ode dne doložení tohoto vyúčtování. **V praxi byl příspěvek poskytován v nejkratším možném termínu, řádově v průběhu jednoho týdne od předložení výkazu.**

Celkový souhrn vyplacených příspěvků¹

- Celková vyplacená podpora dosáhla výše **50 mld. Kč**. Výše celkové podpory byla nejvyšší v dubnu 2020, naopak nejnižší v červenci 2020.
- Od počátku se jednalo o **jeden zastřešující program, který nebyl roztříštěný na desítky podpor dle sektorů či jinak definovaných cílových oblastí**.
- Navíc program fungoval po celou dobu pandemie pouze s malými změnami tak, aby byl **přehledný a předvídatelný** pro podniky i jejich zaměstnance.
- Podpora byla financována nejen ze státního rozpočtu, ale také z evropských peněz. Z celkového objemu vyplacených prostředků bylo z operačního programu Zaměstnanost financováno 2,6 mld. Kč, tj. cca 5 % z celkového objemu vynaložených prostředků.
- Celková výše podpory se lišila dle režimu – nevyšší částka připadala na Antivirus A+.

Souhrnné statistiky programu Antivirus

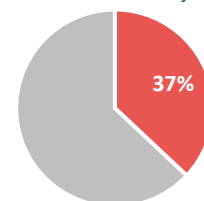
	Celkem
Režim A (v Kč)	10 860 100 616
Režim B (v Kč)	18 147 765 966
Režim A+ (v Kč)	21 171 445 850
Celkem (v Kč)	50 179 312 432
Celkem podpořených firem	74 278
Celkem podpořených zaměstnanců	1 073 133

¹ Statistiky v této analýze odpovídají odhadům k 10.8.2021.

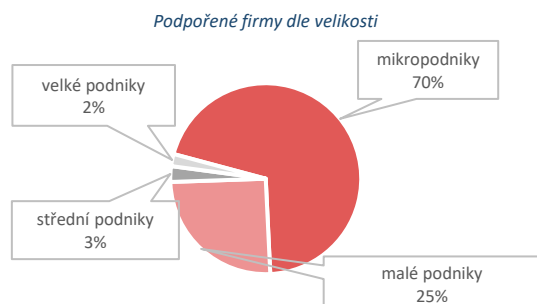
Statistiky podpořených zaměstnanců

- Celkem bylo podpořeno **1 073 133 zaměstnanců**.
- V průměru MPSV pomohlo vyplatit téměř **4,5 milionu náhrad mezd**. U průměrného podpořeného zaměstnance MPSV přispělo na více než **čtyři jeho měsíční výplaty**.
- Program Antivirus tím pomohl udržet pracovní místo více než **každému 3. zaměstnanci (37 %)** v soukromé sféře.
- Krize spojená s koronavirem se více dotkla žen, ať už nárůstem požadavků na péči o děti během uzavřených škol, většími nároky na feminizované profese v sociální či zdravotní péči, ale i jejich horší pozicí na pracovním trhu. Tomu mimo jiné odpovídaly i další nástroje pomoci ze strany MPSV, jako byly změny v mimořádné okamžité pomoci či zavedení krizového ošetřování.
- Program Antivirus sice podpořil více **mužů (55,5 %) než žen (44,5 %)**, tento nepoměr však odpovídá složení pracovní síly v Česku.
- Více než **22 % podpořených zaměstnanců patřilo kvůli svému věku do skupiny zaměstnanců ohrožených nezaměstnaností²**. Těmto skupinám v krizových obdobích více hrozí ztráta zaměstnání a následně dlouhotrvající nezaměstnanost.

Podíl podpořených zaměstnanců v soukromé sféře

Statistiky firem

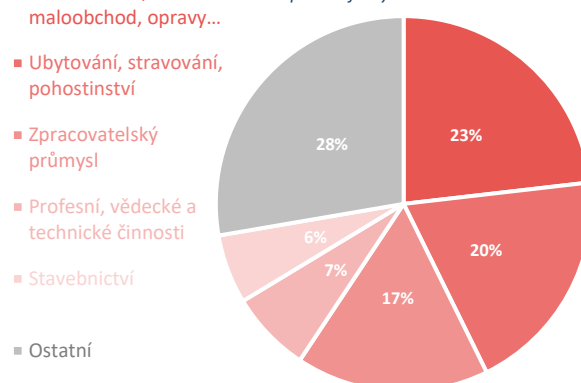

- Úřad práce uzavřel dohodu o podpoře s **každou 4. firmou**, která dle údajů ČSSZ odvádí za své zaměstnance pojistné (**74 278** z celkového počtu 279 917 podniků v ČR).
- V rámci uzavřené dohody pak firma mohla žádat o příspěvek na úhradu mzdových náhrad v jednotlivých měsících.
- Program Antivirus podpořil z významné většiny malé a mikro podniky, které bývají v období krize ohroženy nejvíce.
- Konkrétně **86 % firem spadalo mezi firmy pod 25 zaměstnanců**. Podniky se 100 a více zaměstnanci tvořily pouze **5 %** podpořených.

Podpořená odvětví

- **Omezení ekonomiky nebyla plošná, ale v závislosti na vývoji a šíření epidemie cílila na konkrétní sektory ekonomiky.**
- Podle dat ČSÚ klesla mezi rokem 2019 a 2020 celková produkce o 5,8 %, přitom zpracovatelský průmysl poklesl o 8 % a ubytovací a stravovací služby dokonce o 41 %.
- A právě tyto sektory spolu s obchodními činnostmi patřily mezi nejvíce podpořené sektory.
- Nejvíce zastoupené byly podniky z oblasti **zpracovatelského průmyslu (17 %)**, **oblasti ubytování, stravování a pohostinství (20 %)** a **velkoobchodu a maloobchodu (23 %)**.
- Zásadní podíl měly podpořené podniky ze tří zmíněných odvětví v každém měsíci, kdy byl Antivirus spuštěn.

Podpořené firmy dle sektorů

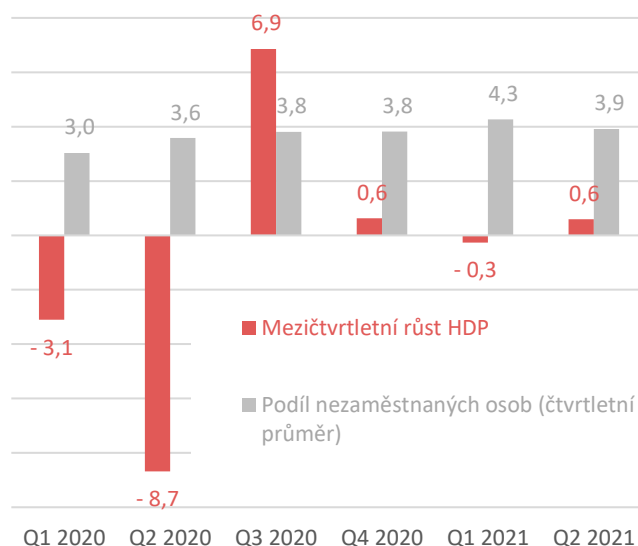

² Mezi ohrožené skupiny na trhu práce dle věku se řadí mladí mezi 18 a 24 lety a lidé mezi 55 a 64 lety.

Účelnost podpory

- Ekonomická krize spojená s pandemií dopadla na vývoj ekonomiky nebývalou silou – i přes očekávaný růst o 4,4 % **ekonomika v roce 2020 reálně poklesla o 5,8 %**.
- **Podíl nezaměstnaných osob** vzrostl z 3 % v březnu 2020 na **3,7 %** v červnu 2021, přičemž vrcholu se dosáhlo v únoru 2020 během největších restrikcí, a to 4,3 %, kdy počet nezaměstnaných vzrostl o 47,6 tis. osob.
- Spojení ekonomické krize a nezaměstnanosti bývá velmi těsné – během minulé krize poklesla ekonomika v roce 2009 o 4,7 % a podíl nezaměstnaných osob vzrostl meziročně o 2 procentní body na více než 6 %. Následná **chybná reakce fiskální politiky formou škrťů a oslabování politiky zaměstnanosti došlo k opakované recesi a nezaměstnanost vzrostla až na 7,7 %, čili více než dvojnásobek dnešního stavu**.

Vývoj HDP a nezaměstnanosti

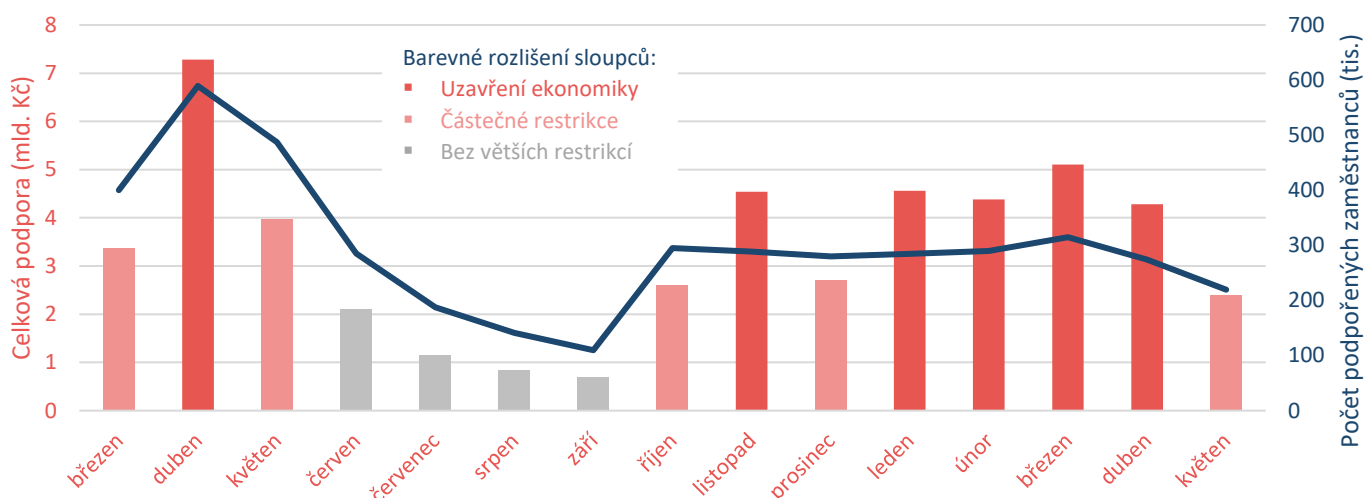
- Ministerstvo práce a sociálních věcí v současné krizi namísto oslabování politiky zaměstnanosti naopak postavilo kompenzační program a pomoc ekonomice na podpoře zaměstnanosti.
- Hlavním účelem programu tak bylo **minimalizovat dopady krize na nezaměstnanost** a tím i příjmy domácností, ale také udržení prověřených a zkušených zaměstnanců ve firmách a tím zajistit stabilitu celé ekonomiky.
- Program **Antivirus dokázal absorbovat dočasný enormní pokles HDP** bez vyšších dopadů do nezaměstnanosti.
- Ačkoli je nárůst nezaměstnanosti zřetelný, dopad krize mohl být těžší. Je zřejmé, že bez programu Antivirus by se nepodařilo uhájit **nejnižší míru nezaměstnanosti ze všech zemí EU** (2,8 % oproti 7,1 %; srovnání za červen 2021). Takto je Česko evropským premiantem.
- Za úspěch nelze považovat pouze udržení prvenství, ale právě i schopnost politiky zaměstnanosti překonat obtížné období a udržet trh práce v dobré kondici.
- V případě, že by Program Antivirus neexistoval a zaměstnavatelé by propustili jen polovinu podpořených zaměstnanců, pak by podíl nezaměstnaných překonal 10% hranici. **Počet uchazečů o zaměstnání by tak byl nejvyšší v historii ČR**. Historický nejvyšší nezaměstnanosti by se ale dosáhlo, i kdyby o zaměstnání přišli pouze osoby na základě věku považované za ohrožené na trhu práce.
- V případě nezaměstnanosti poloviny podpořených by kromě negativních dopadů na dané jednotlivce i trh práce jako celek stát přišel na podpoře v nezaměstnanosti, odvodech a dani z příjmů celkem až o **93 mld. Kč** ročně.³
- V porovnání s téměř polovičními náklady celého programu Antivirus **můžeme hovořit o účelně vynaložených prostředcích**.

³ Předpokládáme zaměstnance s průměrnou mzdou a pětiměsíční dobou nezaměstnanosti.

Vývoj podpory v čase

- Antivirus efektivně využíval veřejné finance: neplýtvat v době, kdy to nebylo třeba, zároveň umožňoval nárazově podporu zvýšit.
- Počet podpořených zaměstnanců i podniků reagoval na uzavírání ekonomiky. Podpora se zvyšovala při uzavírání ekonomiky a obratem klesala při jejím otevírání.
- Díky svému nastavení tak program **dokázal pružně reagovat** na aktuální epidemickou situaci, které odpovídala i míra restrikce ze strany vlády.

Pružná reakce v čase: **celková podpora** a **počet podpořených zaměstnanců** (03/20 až 05/21)

Podpořené regiony

- Rozložení podpořených podniků podle regionů vychází z rozložení všech podniků v krajích.
- Graf zobrazuje podíl podpořených podniků na celkovém počtu firem působících vždy v daném kraji. Tento podíl je ve všech krajích podobný a značí tak rovnoměrné rozložení podpory po ČR.
- **Více jak polovina (55 %) podpořených firem byla ze čtyř největších krajů** – z Prahy (24 % všech podpořených), Jihomoravského (12 %), Moravskoslezského (10 %) a Středočeského kraje (9 %).
- Zmíněné čtyři kraje mají největší zastoupení mezi podpořenými každý měsíc, po který byl Antivirus spuštěn.

Podíl podpořených na celkovém počtu firem v kraji

